

Tárgytematika

Intenzív szakmai gyakorlat

LGB_SM015_1

Tárgyfelelős neve: dr. Puli Edit

Félév: 2013/14/2

Beszámolási forma: Folyamatos számonkérés

Tárgy heti óraszám: 0/0/0

Tárgy féléves óraszám: 0/24/0

OKTATÁS CÉLJA

Intenzív szakmai gyakorlat – Gyakorlat feldolgozó szeminárium (LGB_SM015_1)

2013/14. tanév, tavaszi félév

Szociális munka (BA) szak, levelező tagozat

Óraszám: 3 blokk

Kredit: az egész gyakorlatért 30

Meghirdetés: tavaszi félév

Előtanulmányi kötelezettség: -

Számonkérés típusa: folyamatos

Tantárgyfelelős: Azizi Judit

Oktató:

Dr. Puli Edit PhD pedit@sze.hu, eppedit5@gmail.com

Oktatási cél és szerep

Az Intenzív szakmai gyakorlat komplex, a szociális munka minden munkaformájára: esetmunka, családokkal végzett rendszerszemléletű munka, csoportos és közösségi munka kiterjedő egyéni, önálló gyakorlonoki tevékenység. Tartalma a terepintézmény megismerése, a beilleszkedés, ezt követően az intézmény legszélesebb szakmai tevékenységében való aktív közreműködéssel párhuzamosan legalább két/három eset vitele. Az esetvitel szolgáltatást igénybe vevői körre és intézményfüggő feladattípusokra reflexíven történik: szakmai és képzési szempontból adekvát esetek kiválasztása, a szükségletek és a problémák pontos definiálása, felhasználó-, szükséglet-, probléma-, cél- és beavatkozás rendszerek megfogalmazása, a szükségletek és a szolgáltatások összekapcsolása, a nehézségek, korlátok feltárása, megoldási alternatívák, lehetőségek meghatározása, valamennyi szociális munka beavatkozási módszer és készség fejlesztése. A gyakorlat és szemináriumi feldolgozásának célja is a szakmai etika iránti elkötelezettség, a szakmai identitás erősítése a gyakorlonoki tevékenység monitorozásával, folyamatos elemzésével és értékelésével. A gyakorlattal kapcsolatos részletes ismereteket a Vezérfonal c. dokumentum írja le, amelyet minden gyakorlonok kézhez kap, és amelynek ismerete alapfeltétele a sikeres teljesítésnek.

A gyakorlat keretein belül a Gyakorlat feldolgozó szeminárium feladata a gyakorlonoki tevékenység és eseteinek prezentálását követő monitorozása, komplex elemzése, az esetvitel elmélet-gyakorlat összhangjának facilitálása. A rendszerezett ismeretekre és korábbi gyakorlati tapasztalatokra épített feldolgozás és elemzés tartalma: a problémák és a szolgáltatásokat igénybe vevők szükségletei

átlátása, a problémahelyzet értelmezése, a szükséglet kielégítési és problémakezelési lehetőségek összhangja, alternatív és kreatív megoldások széleskörű beavatkozási módszerekkel, eszközökkel, a lehetőségek és korlátok reális, megoldásközpontú értelmezése, a szociális munka értékszempléletének érvényesítése, az Etikai kódex szellemében történő tevékenység és nehézségei.

A csoportos reflektív tanulási folyamat lehetőséget ad a gyakorlatról való közös és kritikus gondolkodásra, hogy megfogalmazhatóvá váljanak a gyakornoki tevékenységgel kapcsolatos kérdések és dilemmák, és hogy ugyanakkor a szemináriumi csoporttársak is megerősítéseket, segítséget kérjenek, kapjanak egymástól. A gyakornoki munkát ismertető személy a bemutatás és elemzés kapcsán, a résztvevők külső szempontjainak figyelembevételével jobban rálát 'saját munkájára', annak folyamatára, rendszerbe szerveződik és tudatosan a szociális munka egésze, beavatkozási módszerei, stratégiái. Mindezzel fejlődnek az elemző készségek és kompetenciák, az elmélet és a gyakorlat magasabb rendű szintéziséhez lehet jutni.

TANTÁRGY TARTALMA

A szeminárium programja

<p>1. blokk</p>	<p>A szeminárium programja, viszonya a gyakorlatokkal és a csoportos tevékenységekkel.</p> <p>Intézmény bejárás, megismerés, beilleszkedés: első tapasztalatok, az elkészített rövid írásos intézménybemutatók prezentációja (lsd. szempontsor, max. 10 perc/gyakornok).</p> <p>A Gyakornoki terv összeállításának kérdései: egyéni szakmafejlesztési célok megfogalmazása a Vezérfonal alapján.</p> <p>Esetválasztás szempontjai, lehetőségei és nehézségei – tudatos választás.</p>
<p>2. blokk</p>	<p>Gyakornoki kérdések, csoportválaszok: a gyakornoki tevékenységekkel és az esetvezetéssel kapcsolatos kérdések megválaszolásának lehetőségei és nehézségei (szükség szerint).</p> <p>Esetválasztás kérdései, a két/három eset kiválasztásának csoport-reflexiója.</p> <p>A gyakornoki tevékenység és a kiválasztott esetek rövid bemutatása és elemzése (lsd. szempontsor): esetmunkák bemutatása és elemzése a csoporttagok, a tereptanár(ok) és a szeminárium vezetőinek együttműködésében.</p> <p>Az esettanulmány vázlat: megadott szempontsor és esettanulmány vázlat prezentálása és csoportreflexiója, felépítés (logikai ív) és tartalom vonatkozásában (lsd. szempontsor, max. 10 perc/gyakornok).</p>

3.	<p>Gyakornoki kérdések, csoportválaszok: a gyakornoki bltevékenységekkel és az esetvezetéssel kapcsolatos okkbizonytalanságok oldása, megerősítések (szükség szerint).</p> <p>A gyakornoki tevékenység és a kiválasztott esetek bemutatása és elemzése (Isd. szempontsor): esetmunkák bemutatása és elemzése a csoporttagok, a tereptanár(ok) és a szeminárium vezetőinek együttműködésében.</p> <p>Az esettanulmány leadása.</p> <p>A félévi munka komplex értékelése: gyakornoki tevékenységek és gyakornoki célok megvalósulása, összhangja, esetvitel és tapasztalatai, esettanulmány készítése, csoportélmények, szakmai identitás-fejlődés egzakt megfogalmazása.</p>
----	---

A gyakorlati tevékenység és az esetvitel bemutatására a gyakornokok előzetes megbeszélés alapján jelentkeznek, a bemutatáshoz a tematikában szempontokat találnak (Isd. melléklet), amelynek használata ajánlott, de nem kizárólagos követelmény.

A szemináriumon a gyakornokok a csoporttagok, a tereptanárok és a szemináriumvezetők segítségével reflektálnak az ismertetésre és az elemzés során felmerülő problémákra, kérdésekre és dilemmákra. Minden tereptanár meghívást kap 1-1 szemináriumon való részvételre, hogy a gyakorlatból kialakítható elméleteket, és az elmélet által reflektálható gyakorlat egységét támogassa, szakmai tapasztalataival segítse a gyakornokok és a csoport munkáját.

A folyamat végén a gyakornok visszajelzést ad a csoportnak a közös gondolkodás eredményéről: a csoporttól kapott és az esetvitel, szakmai tevékenység, szakmai identitás alakítása további folyamatában hasznosítható új szempontokról.

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE

Követelmények

Szemináriumokon:

- A szemináriumon való részvétel kötelező. A félév során a szemináriumról való távolmaradás csak indokolt esetben és maximum 1 alkalommal fogadható el.
- A szemináriumokon való konstruktív, alkotó közreműködés, együttműködés, hozzászólás, kérdések és visszajelzések megfogalmazása, nyitottság a csoportfolyamatban.

A gyakornokok saját munkájuk ismertetésére, rövid (2-4. oldal terjedelmű), elektronikus formában írt anyaggal készülneka megadott és részletesen megbeszélte szempontoknak megfelelően.

Bármely adekvát kreatív, az írásos esetismertetést kiegészítő megoldás, vizuális megjelenítés (rajz, ábra, fotó, stb.) használata ajánlott, aprezentálók számára a sokszorosítás a tanszéken lehetséges. Ennek célja, hogy a gyakornok szakszerűen vázolja fel saját tevékenységét, és szakmai szempontú kérdéseket, dilemmákat fogalmazzon meg, világosan meg kell fogalmazni, hogy milyen jellegű segítséget vár csoporttársaitól a gyakornok. Pl:

- Milyen szakmai benyomásokat, tapasztalatokat gyűjtöttem a gyakorlat kezdetén és később? Hogyan változtak ezek?

- Milyen módon lett „enyém” az adott gyakorlati tevékenység, eset? Mi ennek a jelentősége?
- Mik a munkavégzés problémái, azok fókuszai?
- Mik a szolgáltatást igénybe vevők szükségletei, problémái?
- Mely szakirodalmakat tudom felhasználni munkám során? Miket miben?
- Milyen cselekvési/beavatkozási tervet állítottam fel? Ti milyen stratégiákban gondolkodnátok?
- Melyek a saját beavatkozásaim? A beavatkozás formái, eszközei, módszerei, dilemmái.
- Hogyan tudok a tereptanárral, a kollégákkal és az intézményvezetővel együtt dolgozni? Hogyan próbálok úrrá lenni a nehézségeken?
- Hogyan válhat szakszerűvé tevékenységem?
- Milyen módszerek és modellek alkalmazása célravezető? Miért? stb.

Félév végén:

- A félév utolsó konzultációjára kell elkészíteni és beadni a szeminárium vezetőnek a gyakornok által vezetett egyik esetszövegéről szóló *részletes esettanulmányát*. Az értékelés szempontjai:
  - Tükrözi-e a konkrét eset valódi és fontos szempontjait? (Részletesen ld. alább a mellékletben!)
  - Kifejez-e eredetiséget, kreativitást, reflektív és kritikai szemléletet?
  - Érvényesül-e a szakmai tudatosság a szükségletek-problémák, a célok és beavatkozások rendszere összefüggéseinek bemutatásában?
  - Megjelennek-e az egyéni esetszöveg mellett a családokkal végzett rendszerszemléletű, csoportokkal végzett, közösségekkel végzett szociális munka módszerek?
  - Használja-e és hogyan a szociális munka legszélesebb eszköztárát (tudás, ismeret, készség, érték)?
  - Szabatos és sokszínű-e a szakmai kifejezéstár és használat?
  - Hogyan bánt a gyakornok az elmélet-gyakorlat egyensúlyával? Milyen szakmai szemléletet tükröz az írás?
  - Jól meggrajzolt-e a szakmai identitás/identitáskezdemény?
  - Kellően reflektív-e a folyamat az esetszöveg kezdetétől annak lezárásáig?
  - Mennyiben kalkulált a szemináriumi munkával, elemzéseivel és visszajelzéseivel?
  - Hogyan működött együtt tereptanárával, kollégáival?
  - Milyen a tanulmány áttekinthetősége, szerkesztettsége, stílusa, külső megjelenése?
  - Célzottan használta-e fel a vonatkozó szakirodalmakat? Pontos és szabályszerű-e a hivatkozás?

Áttekintésül az esettanulmány elkészítésének és értékelésének szempontjai

Az eset sommás, 5-10 mondatos (egy bekezdésnyi) bemutatása, kreatív-szakmai címe:		
A szükségletek	a szolgáltatást igénybe vevők szerint:	
	a gyakornok szerint:	
	közös megfogalmazása:	
A (felkínált) problémák	a szolgáltatást igénybe vevők szerint	

a gyakornok szerint	
közös megfogalmazása:	
probléma-fókuszok:	
Milyen adatok összegyűjtése	
<ul style="list-style-type: none"> történt meg szükséges még? 	
a problémákról, szükségletekről:	
a kliensekről; belső erőforrásokról:	
a közvetlen környezetükről:	
a segítő támaszokról, külső forrásokról:	
A beavatkozás közösen definiált céljai:	
Megoldási alternatívák felkínálása	1.) előnyei
	1.) hátrányai
	2.) előnyei
	2.) hátrányai
	3.) előnyei
	3.) hátrányai
Konkrét beavatkozások – ki (felhasználó, gyakornok) mit cselekszik?	1.)
	2.)
	3.)
Reflexiók a konkrét beavatkozásokhoz: miért azt és miért azzal az eszközzel, módszerrel:	1.)
	2.)
	3.)
Az elért eredmények bemutatása és fenntarthatósága:	
Az esetmunka egészének kiértékelése (folyamat, eszközök, módszerek, értékek, eredmények), tanulságok, szakmai tapasztalatok és reflexiójuk:	
Egyéb megjegyzések, dilemmák	

A szeminárium az esettanulmány ötfokozatú osztályzásával zárul. Ez az osztályzat az Intenzív szakmai gyakorlat végső osztályzatának egyik komponense, amelyhez a tereptanár által megajánlott érdemjegy kapcsolódik, a kettő egyszerű számtani átlaga adja a végeredményt.

Melléklet

További ajánlott szempontok az esetismertetéshez és az esettanulmányok elkészítéséhez
Készítette Göncz Kinga nyomán Budai István és Peisser-Puli Edit

Az esetelemzés (esettanulmány) során szükség van a felhasználók(kal)

- szóbeli közléseiből származó információkra
- viselkedésének, interakcióinak, attitűdjeinek megfigyeléséből származó információkra
- való találkozás során szerzett személyes tapasztalatokra
- közvetlen környezetéből származó információkra
- minden információ forrásának pontos megjelölésével.
-

-
- 1. A szükségletek és problémák definiálása – probléma rendszer bemutatása**
- Kiknek, milyen szükségletei nincsenek kielégítve: veszteségek, intellektuális, emocionális hiányok,
- A használók reakciói, miben kérnek segítséget?
- Szükséglet-, problémarendszer körvonalazása, személyek, csoportok érintettek - vö: 'kliens rendszer'
- A szükségletek és problémák nyilvánvaló és mögöttes okai
- A ki nem elégített szükségletek előre kalkulálható következményei
- A használók probléma-megoldási, -kezelési próbálkozásai a múltban és a jelenben: eredmények és deficitek, erősek és gyengeségek
- A szükségletek és problémák pontos definiálása: használó és szociális munkás közösen (problémagráf)
-
- 1. A szolgáltatást igénybe vevő személyek felmérése**
- Fizikai jellemzői, szomatikus állapot, betegségek.
- Mentális funkciói:
- Megismerés és gondolkodás, intellektuális funkciók, ítélőképesség, realitásvizsgálat, a gondolkodás koherenciája, rugalmassága, értékek, én-kép.
- Érzelmi működések: érzelmi kontroll, az érzelmek átélésének és kifejezésének képessége, az érzelmek és indulatok adekvát kezelése.
- Viselkedése: jellemzők, fontosabb reakciók, probléma-megoldási, kezelési készségek és hiányok
- Motivációi és belső erőforrásai: változtatási motiváltság és készség
- Asszertivitás, érdekérvényesítési képességek
-
- 1. A szolgáltatást igénybe vevők környezetének és szociális körülményeinek felmérése**
- Lakhatási körülmények
- Munkakörülmények, foglalkoztatás, munkanélküliség
- Anyagi, jövedelmi helyzet, jövedelemstruktúra, szociális ellátások
- Egészséggel kapcsolatos körülmények, krónikus betegségek, fogyatékoság a családban
- Szociális (természetes) támogató rendszer: család, rokonság, barátok, szomszédság, munkatársak.
- Szociális, oktatási, egészségügyi és foglalkoztatási intézményekkel való kapcsolat, hiányok a rendszerben
- A környezet (szomszédság, egyesületek, alapítványok, egyház stb) segítségnyújtási attitűdje, lehetőségei
- Kulturális jellemzők: normák, az egyéni és kulturális meghatározottságú viselkedésmódok elkülönítése, adott (szub)kultúrába ágyazott (szokásos, bevett) probléma-megoldási, kezelési módok, a kultúra erőforrása
-
- 1. Akcióterv bemutatása és elemzése**
- Célok meghatározása rövid és középtávon
- Megoldási alternatívák, mindezek előnyei, hátrányai
- Cselekvési-beavatkozási terv vázolója
- A szerződés (gondozási terv) bemutatása és elemzése

-
- 1. A beavatkozás elemzése**
- Az esetmunkában alkalmazott stratégiák, módszerek, készségek és háttér-tudás (pl. szociális munka modelljei)
- A szociális munka értéksejmléletének megjelenése
- A felhasználók és a szociális munkás partneri együttműködése, a vele kapcsolatban álló szakemberek feladatai (milyen szakembereket lehet, kell bevonni), munkamegosztás kialakítás és együttműködés módja
- Időhatárok a segítő kapcsolatban: visszacsatolások, értékelések.
- Sikerek, eredmények, nehézségek, kudarcok – okai
- Az esetet vivő dilemmái

6. Az esetmunka folyamatának értékelése

- Az eset lezárásának, át(vissza)adásának körülményei
- Az eredmények megszilárdításának, fenntartásának lehetőségei
- Az esetmunka eredményeinek és folyamatának értékelése
- Az esetmunkát vezető gyakornok önértékelése

KÖTELEZŐ IRODALOM

Szakirodalom

- Bányai E. (2007): Intenzív családmegtartó szolgáltatások (tanszéki honlapon, oktatási segédanyagok, Budainál)
- Bárdos K: Alapvető eszközök a szociális munkában és Bányai-Szabó-Tánczos (1998, 2002): Az esetmunka folyamata. In: Kézikönyv a szociális munkások számára szerk: Kozma J. Budapest, Szociális Szakmai Szövetség
- Bugarszky Zs. (2004): A szociális szolgáltatások újjászületése Magyarországon Esély 4. 100-110.
- Budai I. (2011): Tanulási segédlet az Esetmunka c. stúdiomhoz www.sze.eszi.hu
- Budai I. (szerk.) (2011): Terepgyakorlatok könyve (tanszék honlapjáról a TÁMOP 544 C projekt honlapjára, kiadványok között)
- Budai I.-Nárai M. (szerk.)(2011): Közösségi munka – társadalmi bevonás – integráció. Szöveggyűjtemény (tanszék honlapjáról a TÁMOP 544 C projekt honlapjára, kiadványok között)
- Galkovic D.(2007): A tehetetlenség lehetséges okai a gyermekjóléti szolgáltatás területén Esély 3. 84-97.
- Göncz K. (1992): Az emberi kapcsolatok technikusai. Esély 2. 111-114.
- Fargion S. (2013): Elmélet és gyakorlat: Mit számítanak a szavak? Nyelv, tudás és szakmai közösség a szociális munkában. Esély 1. 101-119.
- Katz K. (2009): A szociális munka kultúrája Esély 6.
- Kelemen G. (2006): Reflektív gondolkodás a szociális munkában Esély 1. 89-92.
- Kostyál L, Á. (2009): Mélyszegénységben élők kapcsolata egyes szociális alapszolgáltatásokkal Kapocs 41. 42-51.
- Kozma J. (2001): Szociális diagnózis Esély 3. 61-94.
- Kozma J. (2003): A szegénység pszichológiai vonatkozása Esély 2. 15-30.
- Kozma J. (2007): A szociális munka professzionalizációja a jóléti államokban I. Kapocs 2-19.

- Kozma J.(2007): A szociális szolgáltatások modernizációjának kérdései a szociális munka szempontjából Kapocs különszám, 4-19.
- Krémer B. (2008): A szociális szolgáltatások modernizációja – közpolitikai trendek, elvek, irányok Kapocs 39. 18-29.
- Parton, N. – O’Byrne, P. (2006): Mi a konstruktív szociális munka? Esély 1. szám, 44-66.
- Pataki É.(2002): Reflexiók a terepen folyó szociális esetmunkához az esetmegbeszélések tapasztalatai alapján. Esély 5. 45-56.
- Pataki É. (2009): Kontroll és segítő funkció a szociális munkában (ld. tanszéki honlap, oktatási segédanyagok, Budainál)
- Pataki É. (2011): Szociális munka csoportokkal. Szociotéka (<http://szocianszek.unideb.hu>)
- Révész M. (2007): A gyermekvédelmi alapellátás intézmény története Magyarországon Kapocs 33. 36-51, és 32. 34-51.
- Szabó L. (2003): A szociális esetmunka gyakorlata. Budapest, Wesley Könyvek
- Toseland, R.W., Rivas, R. (1977): A csoport megtervezése és elindítása. In: Hegyesi G, Kozma J., Szilvási L., Talyigás K. (szerk.): A szociális munka elmélete és gyakorlata. Szociális munka csoportokkal. 4. kötet, 253-310.
- Varsányi E.(2010): Szociális munka és kultúra, Pont Budapest.
- Az Esetmunka, a Szociális munka csoportokkal és közösségekkel, a Gyermekjóléti szociális munka, a Szociális munka idősekkel című stúdiumokon készített jegyzetek, vázlatok (különösen a problémakezelő és a rendszerszemléleti modell) és ott használt szakirodalom (ld www.eszi.sze.hu)